

Голові спеціалізованої вченої ради

ДФ 93.035.2025

Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова

доктору філологічних наук, професору,

Кондратенко Наталі Василівні

Відгук

Офіційного опонента **Ківенко Інни Олександрівни**,

кандидата філологічних наук, доцента,

доцента кафедри «Філологія»

Одеського національного морського університету,

про дисертацію **Грігорян Анни Ігорівни «Пряма та опосередкована реалізація концепту SECRET у англomовному художньому дискурсі»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

(Одеса, 2025)

1. Актуальність дисертаційного дослідження. У межах сучасної лінгвістики вивчення концептів становить один із провідних напрямів когнітивної та культурологічної парадигм, оскільки вони слугують репрезентантами ментальності мовців і віддзеркалюють своєрідність національної картини світу. Концепти є засадничими категоріями когнітивної лінгвістики, адже саме через них простежується механізм осмислення, категоризації та мовного структурування дійсності як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Дослідницький інтерес до концептів знаходить відображення у працях як зарубіжних учених (П. Стросон, Дж. Остін, П. Грайс, Дж. Лакофф), так і представників української лінгвістичної школи (Н. О. Бігунова, С. В. Голик, С. А. Домбровська, І. М. Колегаєва, Г. І. Приходько, О. О. Селіванова, В. М. Смаглій, Л. В.

Строченко), що засвідчує міждисциплінарну значущість та актуальність даної проблематики.

Звертаючись до безпосереднього об'єкту дисертаційного дослідження А. І. Грігорян – концепту SECRET, – слід констатувати його *актуальність* через відсутність попередніх *комплексних* лінгвістичних досліджень цього концепту, що можна пояснити тим, що у реальній комунікації секрети й секретність, відповідно до їхньої латентної природи, приховані від сторонніх очей – про це дбають носії секретів. Дослідники цього явища намагаються встановити причини приховування секретів та вплив на співрозмовника, якому довірили секрет.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. *Об'єктом* дисертаційного дослідження обрано номінативне поле концепту SECRET в англійській мові, *предметом* – прямі та опосередковані засоби вербалізації зазначеного концепту на матеріалі англomовного художнього дискурсу.

Мета дисертаційного дослідження полягає у виявленні прямих та опосередкованих засобів реалізації концепту SECRET у англomовному художньому дискурсі. Досягненню поставленої мети сприяло послідовне виконання низки *завдань*, серед яких було: окреслення теоретичних засад лінгвоконцептології як напряду когнітивної семантики; висвітлення поняття «концепт» з точки зору логіко-філософського та лексикографічного напрямів аналізу; здійснення дефініційного та етимологічного аналізу значення імені концепту SECRET та його найближчих позначень; визначення та аналіз ядерних та периферійних сем концепту SECRET; висвітлення способів категоризації концепту SECRET; встановлення та опис фразеологічних засобів репрезентації концепту SECRET; аналіз психологічних мотивів приховування та розкриття секретів; розробка та обґрунтування класифікації комунікативних стратегій та тактик збереження та розкриття секретів в художньому дискурсі; здійснення контекстуально-

інтерпретаційного аналізу комунікативних тактик збереження та розкриття секретів; встановлення прямих та опосередкованих мовленнєвих засобів реалізації концепту SECRET у англomовному художньому дискурсі.

Дослідниці вдалося досягти поставленої мети завдяки послідовному вирішенню чітко окреслених завдань за допомогою методик, прийомів і процедур, спрямованих на глибоке осмислення культурологічних особливостей, психологічних мотивів та комунікативних стратегій / тактик актуалізації концепту SECRET в англomовному художньому дискурсі та в кінодискурсі, що, безперечно, є вагомим внеском А. І. Грігорян у дослідження обраної проблематики.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації *вперше* здійснено дефініційний та етимологічний аналіз значення імені концепту SECRET та його найближчих позначень, визначено та проаналізовано ядерні та периферійні семи концепту SECRET; *вперше* висвітлено способи категоризації концепту SECRET; визначено фразеологічні засоби репрезентації концепту SECRET; встановлено мовленнєві прямі та опосередковані засоби реалізації концепту SECRET у англomовному художньому дискурсі.

Інноваційним здобутком авторки є розробка власної класифікації комунікативних стратегій та тактик збереження та розкриття секретів в художньому дискурсі та кінодискурсі. Окрім цього, здобувачкою складено власну типологію психологічних мотивів приховування та розкриття власних та чужих секретів.

Структура дослідження чітка, логічно викладена, відповідає заявленій темі, меті й забезпечує успішне виконання поставлених завдань. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг дисертації складає 281 сторінки, із них 252 сторінки – основного тексту.

Список використаної літератури містить 231 джерело, з них 63 – іноземними мовами, 12 джерел довідникової літератури. Список джерел ілюстративного матеріалу налічує 47 найменування. Перелік електронних джерел містить 5 позицій. У тексті дисертації відсутні порушення академічної доброчесності.

Вступ містить усі необхідні складники: обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено його об'єкт, предмет і методи, описано ілюстративний матеріал, доведено його наукову новизну, розкрито практичну цінність, окреслено особистий внесок здобувачки, вказано апробацію здобутих результатів, зазначено кількість публікацій за темою дисертації, визначено її структуру і коротко схарактеризовано зміст кожного з розділів.

Розділ I дисертації розкриває теоретико-методологічне підґрунтя дослідження концепту SECRET. А. І. Грігорян описує шлях становлення лінгвоконцептології як пряму когнітивної семантики, чітко окреслює мету, завдання, об'єкт та предмет обраного напрямку, спираючись на здобутки українських науковців (Н. О. Бігунова, С. В. Голик, В. Л. Іващенко, І. М. Колегаєва, Л. І. Строченко, ін.), виокремлює його характерні риси (підрозділ 1.1). Далі здобувачка аналізує поняття «концепт» в межах сучасних лінгвістичних студій, зокрема логіко-філософського та лексикографічного напрямків (підрозділ 1.2), висвітлює структуру поняття «концепт» (підрозділ 1.3) та робить огляд найбільш вагомих типологій концептів (підрозділ 1.4).

У **Розділі II «Номінативне поле концепту SECRET»** здійснено дефініційний та етимологічний аналіз значення імені концепту SECRET та його найближчих позначень (підрозділ 2.1). Етимологічна розвідка дозволила виділити у структурі значення слова *secret* такі семи, як «ізолюваність», «прихованість», «конфіденційність» (с. 50). Аналіз словникових дефініцій дозволив виокремити 7 сем у ядрі номінативного

поля вербалізованого концепту SECRET (с. 53-54), які утворюють низку поняттєвих ознак навколо поняття *secret*. Периферія концепту SECRET охоплює його психологічну, когнітологічну, соціальну, професійну, ритуальну, езотеричну реалізації. Таким чином, складники ядерної зони акумулюють концептуальні ознаки і визначають інформаційний зміст концепту SECRET, тоді як номінації периферійної зони деталізують ознаки, виражені ядерними номінаціями і забезпечують концептуальні зв'язки.

Реалізація концепту SECRET в англomовній фразеологічній картині світу, що являє собою результат специфічного способу вторинного осмислення дійсності, означеного сталими зворотами мови, є широкою та характеризується 9 групами фразеологізмів: факт приховування секрету; довіра секрету та обіцянка зберегти його; навмисне або випадкове оприлюднення секрету; пліткарство; володіння корисною секретною інформацією та примус до розкриття таємниць; власне поняття секрету (підрозділ 2.2). Аналіз паремічних одиниць, що вербалізують концепт SECRET, дозволяє виділити групи паремій, які позначають секрет як такий, що потрібно приховувати; як те, що вкрай важко приховувати; як те, про що розповідати є небезпечним; як те, що має кожна людина (с. 88).

Грунтовне вивчення словникових дефініцій та фразеологічних одиниць підтверджує теоретичні положення наукового дослідження.

У Розділі III «Пряма та опосередкована реалізація концепту SECRET у англomовному художньому дискурсі» аналізуються психологічні мотиви приховування та розкриття секретів (підрозділ 3.1). Однією з позитивних сторін роботи є складання власної класифікації комунікативних стратегій та тактик збереження та розкриття секретів в художньому дискурсі (підрозділ 3.2) за допомогою контекстуально-інтерпретаційного аналізу. Детально проаналізовано та описано лінгвальний інвентар реалізації прямого та опосередкованого збереження та розкриття секретів в англomовному художньому дискурсі (підрозділ 3.3).

У **Висновках** представлено підсумки та результати дисертаційного дослідження, визначено перспективи подальших розвідок у цьому напрямку, зокрема вивчення мультимодальних засобів реалізації комунікативних тактик збереження та розкриття секрету.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію в межах наукових засідань кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (2022–2025 рр.) і представлено на семи міжнародних науково-практичних та наукових конференціях: «Grundlagen der modernen wissenschaftlichen Forschung» (Цюріх, 2022), «Innovations and prospects of world science» (Ванкувер, Канада, 2022), «Академічні студії з філології» (Одеса, 2022), «Національна ідентичність у мові і культурі» (Ужгород, 2023), «Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов» (Одеса, 2024), «Korsakov Conference» (Одеса, 2025), «Modern technologies and science: problems, new and relevant developments», (Зарагоза, Іспанія, 2025).

Теоретичні та практичні напрацювання дослідження знайшли відображення в десяти одноосібних публікаціях А. І. Грігорян. Із загальної кількості публікацій – три опубліковано у фахових виданнях України. Загальний обсяг публікацій – 6,7 друкованих аркушів.

5. Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість результатів дослідження А. І. Грігорян є безсумнівною та має широкі перспективи практичного застосування як у науково-освітньому просторі, так і при викладанні комунікативної лінгвістики, когнітивної лінгвістики, прагмалінгвістики, на семінарах, присвячених проблемам концептології та теорії комунікації. Позитивною стороною є те, що аналіз вербалізації концепту SECRET в англійській мові сприяє поглибленню

розуміння національно-культурної специфіки мовної картини світу, що є важливим у процесі формування міжкультурної компетенції. Одержані результати можуть також бути застосовані у сфері перекладознавства, зокрема для вдосконалення методик передачі концептуально навантажених мовних одиниць у міжмовній комунікації.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації. Підкреслюючи безперечну актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі, та належний рівень її виконання, в роботі мають місце окремі полемічні нюанси, а саме:

1) В чому авторка бачить різницю між досліджуваним концептом SECRET та суміжним концептом MYSTERY?

2) З тексту дисертації не зрозуміло, які семми SECRET є низькочастотними та чому?

3) Виникає питання до авторки, яке може сформувати перспективу дослідження: які емоції супроводжують розкриття секрету?

Наведені питання мають дискусійну природу і жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від дисертації, а скоріше віддзеркалюють сьогоденні проблеми когнітивної лінгвістики, до вирішення яких долучилась А. І. Грігорян.

7. Висновок про відповідність дисертації вимогам. Дискусійні питання не зменшують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, адже дисертаційна робота Грігорян Анни Ігорівни «Пряма та опосередкована реалізація концепту SECRET у англomовному художньому дискурсі» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретичному, методологічному та емпіричному рівні, має комплексний і логічно обґрунтований характер, а її основні положення вирізняються науковою новизною та практичною значущістю.

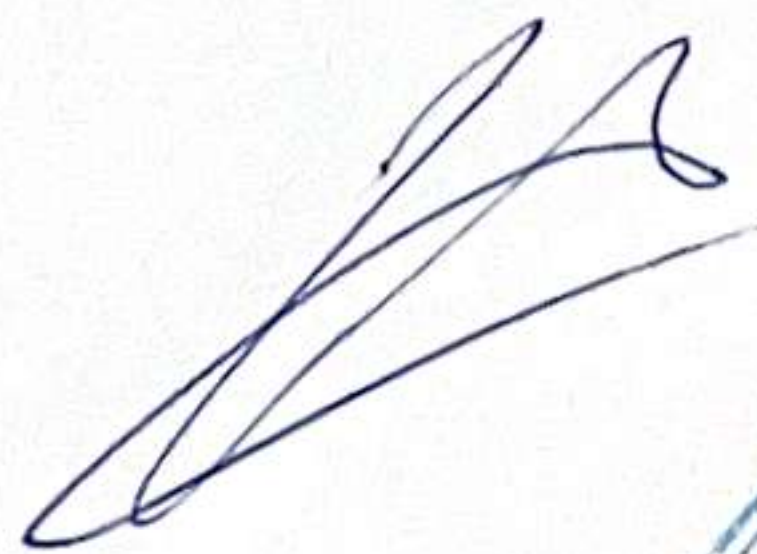
Дисертація повністю відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових досліджень, зокрема положенням наказу

Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а також нормам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами).

Враховуючи наведені аспекти, авторка дисертації Грігорян Анна Ігорівна цілком заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія у галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри
«Іноземних мов та перекладу»
Одеського національного
морського університету

Інна КІВЕНКО

Засвідчую підпис

Фахівець ВК

Інна КІВЕНКО
І. Г. ДЕМЕНЧЕНКО